

Щодо залучення певних категорій осіб до соціальних робіт

О. В. Тихонюк

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна

Corresponding author. E-mail: Olga_Tykhonyuk@ukr.net

Paper received 04.02.19; Accepted for publication 10.02.19.

<https://doi.org/10.31174/SEND-HS2019-192VII32-11>

Анотація. Згідно *Загальної декларації прав людини* кожна людина має право на працю, на вільний вибір праці, на справедливі та сприятливі умови праці та на захист від безробіття (ч. 1 ст. 23), а під час здійснення своїх прав і свобод кожний має зазнавати тільки таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання й поваги прав і свобод інших та задоволення справедливих вимог моралі, громадського порядку, загального добробуту в демократичному суспільстві (ч. 2 ст. 29); у свою чергу чинна *Конституція України* (ст. 43) проголосила принцип свободи праці — вільне розпорядження людиною своєю здатністю до праці, можливість вільно заробляти собі на життя, а також свободу від примушування до праці (примусового залучення до праці не може бути ні за яких обставин, за винятком надзвичайних, що прямо передбачено законом). Отже, залучення працівників до виконання робіт має здійснюватися лише у випадку їх вільного волевиявлення.

Ключові слова: боржник, безробітний, роботодавець, примусова праця, обов'язкова праця, необхідна праця, соціальні роботи (громадські роботи, суспільно корисні роботи), підходяща робота, правопорушник.

Актуальність теми. Ставлення людини до праці завжди було суперечливим, а саме: 1) праця це кара за людський гріх, адже за Біблією, людина змушена «у поті чола свого добувати хліб свій»; тобто, будь-яка праця — це «чорна» робота, яка виконується аби вижити; тяжка праця, яка викликає «зношування» людини; 2) праця виявляє, розвиває творчі здібності людини, мотивує, сприяє духовному зростанню людини; тобто, «*благородна*», «*вільна праця*», від якої людина отримує задоволення; 3) «*примусова праця*» - будь-яка робота, яка виконується під тиском, до того ж недобровільна; тобто, людина не отримує задоволення від того, чим займається і при цьому повністю залежить від роботодавця (різновидами примусової праці є *рабство*¹ і *боргова кабала*). Формально в Україні заборонена *примусова праця* — виконання робіт чи надання послуг у ситуації, коли особа працює проти свого бажання (можемо припустити, що і не отримує задоволення від того, чим займається); при цьому не вважається примусовою працею військова або альтернативна (невійськова) служба, а також робота чи служба, яка виконується особою за вироком чи іншим рішенням суду або відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан [1, ч. 3 ст. 43]. Отже, залучення працівників до виконання робіт має здійснюватися лише у випадку їх вільного волевиявлення; тобто, працівник

має право реалізувати свої здібності до продуктивної і творчої праці шляхом укладання трудового договору (контракту) з роботодавцем [2, ч. 2 ст. 21], а роботодавець не має права вимагати від працівника виконання роботи, не обумовленої трудовим договором [2, ст. 31].

Метою статті є дослідження автором наступних питань: 1) у чому полягає сутність *соціальних робіт* (громадські роботи, суспільно корисні роботи) і 2) чи вважаються такі роботи *примусовою* (обов'язковою) *працею*, або ж це — *необхідна праця* (на думку науковців, необхідну і примусову працю поєднує зовнішній вплив — обставини психологічного, економічного, правового ес характеру, які призводять до діяльності у формі праці; тобто, якою б не була праця (необхідна чи примусова), її потрібно виконувати у зв'язку з певними обставинами, які не завжди залежать від суб'єкта правовідносин [3]).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. «*Примусова праця*» і «*обов'язкова праця*» відповідно до частини 1 статті 2 Конвенції Міжнародної організації праці № 29 «Про примусову чи обов'язкову працю» означає всяку роботу чи службу, що вимагається від будь-якої особи під загрозою якого-небудь покарання; робота, для якої ця особа не запропонувала добровільно своїх послуг [4]; у такому разі можна зробити припущення, що ці поняття є тотожними. Іншої думки О.А. Ситницька, яка вважає, що *примусова праця* — це праця, що виконується під натиском, примусом, а *обов'язкова праця* — це праця, яка має беззастережно виконуватись [5, с. 158]; натомість Н.В. Кохан припускає тотожність примусової праці із тимчасово виконуваною роботою, не обумовленою у трудовому договорі і без згоди працівника [6].

У свою чергу, В.В. Жернаков акцентує увагу на тому, що примусова праця може ототожнюватися з поняттям «*необхідна праця*»: адже її не можна обійти або без дійсно не можна обійтись і вона виконується під впливом зовнішніх факторів; але при цьому примусова праця відрізняється від необхідної за такими ознаками: 1) у необхідній праці немає «автора» примусу — це об'єктивні обставини, а в примусовій є суб'єкт примусу — особа або орган, у компетенцію якої входить організація праці в найширшому розумінні (у тому числі служба); 2) у необхідній праці немає механізму забезпечення — сан-

¹ Наприклад, наприкінці 2018 року в Одеській області поліція припинила діяльність міжрегіональної злочинної групи, яка займалась трудовою експлуатацією людей. Як повідомив керівник Національної поліції Сергій Князев, подружжя — громадянин Грузії і громадянка України — створили сільсько-господарське підприємство у Біляївському районі, у якому впродовж декількох років поспіль безкоштовно працювали майже 100 осіб. Людей обманом заманювали на роботу спеціальні вербувальники. «Рекрутери» шукали працівників переважно на залізничних сполученнях серед соціально незахищених громадян: їм обіцяли стабільну зарплату 450-500 гривень на день, житло і харчування, а вже безпосередньо на місці в людей відбирали документи і телефони, примушували працювати у полі по 13 годин. Географія пошуків жертв — 22 області України і місто Київ. За кожного приведеного «раба» вербувальники отримували 500 гривень. Зловмисників затримали, коли вони саджали до мікроавтобусу нових жертв. // «Вести», Всеукраїнський випуск, 14.11.2018, с. 13.

кції. Вона відбувається завдяки усвідомленню необхідності або корисності праці, у примусовій же праці є механізм примусу, який є її обов'язковим елементом та характеризується наявністю юридичного зв'язку між «повноважним» і «зобов'язаним» суб'єктами; 3) необхідна праця має утилітарний характер — людина одержує користь, вона необхідна для неї. Примусова ж праця не завжди носить такий характер і переважно виконується в інтересах держави, суспільства, підприємства, роботодавця. Вона є необхідною не для людини, а для всіх інших; 4) необхідна праця характеризується значним ступенем збігу зовнішніх та внутрішніх факторів щодо її виконання. Примусова праця характеризується меншим ступенем збігу зовнішніх факторів та внутрішнього переконання людини [3, с. 36-37].

Виклад основного матеріалу. Згідно статті 31 Закону України «Про зайнятість населення» *громадські роботи* є видом суспільно корисних оплачуваних робіт в інтересах територіальної громади (тобто, повинні відповідати її потребам), які організуються для додаткового стимулювання мотивації до праці, матеріальної підтримки безробітних та інших категорій осіб (відповідно до п. 3 Порядку організації громадських та інших робіт тимчасового характеру до «інших категорій осіб»), окрім зареєстрованих безробітних, відносяться особи, які шукають роботу і при цьому перебувають на обліку в територіальних органах Державної служби зайнятості, а також працівники, які втратили частину заробітної плати внаслідок вимушеного скорочення до 50% передбаченої законодавством тривалості робочого часу у зв'язку із зупиненням (скороченням) виробництва продукції) і виконуються ними на добровільних засадах; визначаються за наступними критеріями: 1) мають тимчасовий характер і для їх організації не можуть бути використані постійні робочі місця та вакансії; 2) можуть виконуватися на умовах неповного робочого дня; 3) мають економічну, соціальну та екологічну користь для регіону; 4) надають можливість тимчасового працевлаштування безробітних на роботи, що не потребують додаткової спеціальної, освітньої та кваліфікаційної підготовки; 5) такі роботи не пов'язані з ризиком для життя тих, хто їх виконуватиме; 6) про участь осіб у таких роботах роботодавці вносять записи до трудових книжок відповідно до законодавства про працю.

З особами, зайнятими на громадських роботах, укладаються строкові трудові договори, термін яких не може перевищувати сумарно впродовж року 180 календарних днів (тобто, сам *роботодавець* зацікавлений у працевлаштуванні і спеціально для залучення осіб на громадські роботи *створює* тимчасові робочі місця з *оплатою* праці за фактично виконану роботу у розмірі, що не може бути меншим розміру офіційної мінімальної заробітної плати на день працевлаштування та відповідно до умов строкового трудового договору).

Також Закон дозволяє роботодавцю організувати допоміжні роботи тимчасового (разового) характеру (до 6 місяців), для яких не можуть бути використані постійні робочі місця та вакансії. З безробітними, які залучаються до такого виду робіт, укладаються трудові договори на строк, що сумарно впродовж року не може перевищувати 180 календарних днів.

Громадські та допоміжні роботи тимчасового характеру фінансуються за рахунок коштів місцевих бюдже-

тів, роботодавців та інших не заборонених законодавством джерел (законодавець не пояснює, що мається на увазі під «іншими незабороненими законодавством джерелами»), тому можна припустити, що мова йде або про благодійні пожертви, або про спонсорську допомогу, або про кошти Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття).

Отже, якщо особа добровільно погоджується на виконання даного виду робіт, то така робота не вважатиметься примусовою, адже примусового залучення до праці не відбувається, а тому можна вважати, що з точки зору чинного законодавства про працю України *соціальні (громадські) роботи* — це не що інше, як *необхідна праця*, що виконується особою добровільно завдяки усвідомленню її ефективності і корисності в першу чергу для неї самої, адже за виконані роботи особа отримує грошову винагороду у вигляді заробітної плати.

За загальними вимогами статті 46 Закону України «Про зайнятість населення» *підходящою роботою* для безробітного вважається робота, що відповідає освіті, професії (спеціальності), кваліфікації особи з урахуванням доступності транспортного обслуговування та заробітною платою не нижче її розміру за останнім місцем роботи особи з урахуванням середнього рівня заробітної плати, що склався у регіоні за минулий місяць, де особа зареєстрована як безробітний (при цьому обов'язково враховується тривалість роботи за професією (спеціальністю), кваліфікація, досвід, стан здоров'я, тривалість безробіття, потреба на ринку праці). Як бачимо, і в даному разі мова йде про добровільну згоду особи приступити до *оплачуваної* роботи, яка пропонується центром зайнятості (тобто, примусового залучення до праці також не відбувається).

У свою чергу, *громадські роботи* з точки зору чинного адміністративного та кримінального законодавства України полягають у виконанні особою, яка вчинила адміністративне правопорушення (або засудженням), у вільний від роботи чи навчання час *безоплатних* суспільно корисних робіт, кошти від яких спрямовуються на відшкодування завданих збитків стороні, що постраждала від дій чи бездіяльності правопорушника. Ці роботи призначаються районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею) на строк від 20 до 60 годин і виконуються (або на строк від 60 до 240 годин) не більше 4 годин на день. Вони не призначаються особам з інвалідністю I або II групи; вагітним жінкам; жінкам, старше 55 років та чоловікам, старше 60 років, а також військовослужбовцям строкової служби [9, ст. 30-1; 10, ст. 56].

Також чинний Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі — КУпАП) було доповнено новим видом адміністративного стягнення у вигляді *суспільно корисних робіт* (внесені зміни до статті 24, з'явилась нова стаття 31-1 «Суспільно корисні роботи» та, відповідно, нова глава 31-А «Проведення про виконання постанови про застосування суспільно корисних робіт» [9]) у зв'язку з прийняттям у грудні 2017 року Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів» яким серед запобіжних заходів було впроваджено новий вид адміністративного стягнення, а саме - вико-

нання особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, у вільний від роботи чи навчання час *оплачуваних* суспільно корисних робіт, вид яких та перелік об'єктів, на яких порушники повинні виконувати ці роботи, визначає відповідний орган місцевого самоврядування, що викликало певні наукові дискусії з цього приводу (іншими каральними заходами, відповідно до Закону, є: 1) надання виконавцю права обмежувати виїзд боржника за кордон, 2) обмеження права на керування автомобілем, права на зброю та права на полювання, 3) обмеження немайнових прав боржників за аліментами) [11], а з лютого 2018 року усіх недобросовісних неплатників аліментів можна знайти у створеному Міністерством юстиції України публічному реєстрі (<https://erb.minjust.gov.ua>), при цьому даний документ містить інформацію виключно по тим боржникам, по відношенню до яких відкрито виконавче провадження, за яким сума заборгованості сукупно перевищує суму платежів за 3 місяці². І хоча у відомстві підкреслюють, що робота публічного реєстру — законна, практикуючі юристи його появу називають сумнівною, адже реєстр суперечить чинному Закону України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 (в реєстрі зазначається прізвище, ім'я, по батькові боржника, його вік і сума боргу).

За статистикою Міністерства юстиції України (станом на 01.09.2017), з 539 тисяч виконавчих проваджень зі сплати аліментів у 17% (майже 91,8 тисяч) мала місце заборгованість. Причин такого прострочення зазначене Міністерство не наводить, але ми можемо зробити припущення, що хтось з цих осіб або не отримує заробітну плату за місцем роботи, або потрапив у складні життєві обставини, або помер, але виконавець про це не знає і продовжує нараховувати заборгованість. Також слід враховувати те, що така кількість виконавчих проваджень включає не лише аліменти на дітей, але і на дорослих осіб (наприклад, на колишню дружину або чоловіка; повнолітніми дітьми на своїх непрацездатних батьків; батьками на повнолітніх дітей, які продовжують навчан-

ня тощо).

Сутність *суспільно корисних робіт* полягає у виконанні особою, яка вчинила адміністративне правопорушення (або боржником) *оплачуваних* робіт (при цьому оплата праці здійснюється погодинно за фактично відпрацьований час у розмірі не меншому, ніж встановлений законом мінімальний розмір оплати праці [9, ч. 3 ст. 325-1]), кошти від яких спрямовуються на погашення заборгованості (у першу чергу, за аліментами). Ці роботи призначаються районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею) на строк від 120 до 360 годин і виконуються не більше 8 годин на день, а неповнолітніми - не більше 2 годин на день. Вони не призначаються особам з інвалідністю I або II групи; вагітним жінкам; жінкам, старше 55 років та чоловікам, старше 60 років [9, ч. 2,3 ст. 31-1, ст. 325-2; 11].

Дійсно, недосконалість чинного законодавства дозволяла недобросовісним батькам або іншим членам сім'ї ухилятися від виконання свого обов'язку щодо утримання (за даними Міністерства юстиції України в країні станом на грудень 2017 - лютий 2018 від несплати аліментів вже постраждали 600 тисяч дітей, а розмір аліментів на одну дитину складає 25% від розміру заробітної плати того з батьків, хто має аліментні зобов'язання).

Разом з тим, запровадження такого виду стягнення обумовлено лише тим, що КУпАП було доповнено статтею 183-1 «Несплата аліментів», яка, на думку експертів, має суттєві недоліки законодавчої конструкції [9; 12].

Виходячи з визначення *суспільно корисних робіт*, закріпленого в частині 1 статті 31-1 КУпАП, вони можуть бути застосовані виключно до осіб, які мають роботу (в законопроекті також було передбачено норму, що ці роботи виконуються особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, у вільний від роботи чи навчання час, але вона не була врахована при прийнятті змін до КУпАП). Але, якщо особа має роботу, то вона має можливість сплачувати аліменти або кошти на утримання непрацездатних батьків зі свого заробітку, а у випадку їх несплати цю особу може бути притягнуто до відповідальності за статтями 164 «Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей» та 165 «Ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків» Кримінального кодексу України [10].

Виконання стягнення у вигляді суспільно корисних робіт здійснюється шляхом залучення порушників до суспільно корисної праці, види якої визначаються органами місцевого самоврядування [9, ч. 2 ст. 325-1]. На роботодавця за місцем відбування порушником суспільно корисних робіт, зокрема, покладається нарахування плати порушнику та перерахування її на відповідний рахунок органу державної виконавчої служби для подальшого погашення заборгованості зі сплати аліментів [9, підпункт 5 ч. 1 ст. 325-3]. Вважаємо, що забезпечити невідворотну реалізацію положення цих статей з урахуванням високого рівня безробіття в Україні неможливо (на думку науковців, особа може бути притягнута до адміністративної відповідальності лише у разі наявності її вини — умислу чи необережності [9, ст.ст. 9-11], тому суди не застосовуватимуть дану статтю, якщо відсутня вина особи, а, отже, і не буде досягнуто основного призначення — змусити безробітних неплатників аліментів виконувати соціальні роботи, кошти за які спрямовуватимуться на сплату аліментів³). До того ж це ляже додат-

² Зі слів міністра юстиції України *Павла Петренка*, на Рівненщині провели дуже просту інформаційну кампанію — розмістили плакати, де було анонсовано, що якщо не сплачуєш аліменти, то не маєш і безвізу; не сплачуєш аліменти — не маєш і автомобіля; не сплачуєш аліменти — мети вулиці. Цей креативний підхід спрацював. У середньому в Рівненській області за місяць сплачували аліменти на суму 3,6 млн грн, а після кампанії — майже 11 млн грн. // «Сьогодні», Київський випуск, 06.02.2018, с. 4; а зі слів начальника Головного управління юстиції в м. Києві *Станіслава Куценка*, на початок 2018 року в Києві кількість неплатників, сума заборгованості яких перевищує 3 місяці, складала 8752 чоловік, більше 6 місяців — 6556; станом на 01.05.2018 сплачено аліментів на суму 68,63 млн грн (м. Київ), а в цілому по Україні — майже 1,1 млрд грн. // «Сьогодні», Київський випуск, 14.05.2018, с. 17.

³ Наразі Міністерством юстиції України підписано 2 меморандуми про співпрацю з Державною службою зайнятості і з Державною службою з питань праці з працевлаштування осіб, які мають заборгованість з виплати аліментів. Зі слів міністра юстиції України *Павла Петренка*, це дасть можливість отримувати інформацію на наявність вакансій з усіх регіонів України і завдяки цьому існуватиме можливість працевлаштування тих, хто не має роботи для погашення боргу (станом на кінець січня 2019 року в Україні майже 110 тисяч таких осіб); хто не захоче працювати добровільно — піде на суспільно корисні роботи у примусовому порядку. // «Сьогодні», Київський випуск, 22.01.2019, с. 3.

ковим тягарем на тих роботодавців, які будуть зобов'язані брати на роботу осіб, які відбуватимуть суспільно корисні роботи [12].

Отже, з точки зору чинного адміністративного та кримінального законодавства України *соціальні роботи* — це одночасно і *примусова*, і *обов'язкова праця*, що виконується особою всупереч свого бажання під впливом зовнішніх факторів із погрозою застосування санкцій органом, до компетенції якого належить організація праці; до того ж, у разі ухилення особи від виконання суспільно корисних робіт передбачена як адміністративна, так і кримінальна відповідальність [9, ст. 325-4].

Підсумовуючи вищенаведене можна зробити наступні **висновки**:

Primus: з точки зору чинного законодавства про працю України *соціальні роботи* — це не що інше, як *необхідна праця*, що виконується особою добровільно завдяки усвідомленню її ефективності і корисності в першу чергу для неї самої, адже *особа отримує грошову винагороду* відповідно до умов строкового трудового договору у вигляді заробітної плати за фактично виконану роботу у розмірі, що не може бути меншим розміру офіційної мінімальної заробітної плати на день працевлаштування; до того ж, про участь осіб у таких роботах роботодавці вносять записи до трудових книжок;

Secundus: з точки зору чинного адміністративного та кримінального законодавства України *соціальні роботи* — це одночасно і *примусова*, і *обов'язкова праця*, що виконується особою всупереч свого бажання під впливом зовнішніх факторів із погрозою застосування санкцій органом, до компетенції якого належить організація праці; також ми звернули увагу на те, що *громадські роботи* виконуються правопорушником *безоплатно* у вільний від роботи чи навчання час, а *суспільно корисні*

роботи — це *оплачувані* роботи, які виконуються правопорушником виключно в межах тривалості повного робочого дня (виходячи із змісту частини 2 статті 31-1 КУпАП і Глави 31-А КУпАП);

Tertius: якщо *суспільно корисні роботи* виконуються виключно в межах тривалості повного робочого дня, то тоді такий вид робіт призначається лише для працевлаштованих громадян і не застосовується для безробітних (хоча згідно Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів» від 07.12.2017 суспільно корисні роботи виконуються особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, у вільний від роботи чи навчання час);

Quartus: примусове залучення до суспільно корисної праці непідготовлених людей займатися фізичною працею може спровокувати судові звернення «з приводу порушення проголошеного у статті 43 Конституції України принципу свободи праці та принципу безпеки праці»; скоріше за все, таким людям пропонуватимуть фарбувати огорожі (рос.: «красить заборы»), прибирати сніг, сміття, пиляти гілки дерев тощо (але роботодавцям потрібно пам'ятати, що якість виконуваної працівником роботи залежить від його фізичного стану, а тому за порушення ними законодавства у галузі забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя населення передбачена юридична відповідальність);

Quintus: і дійсно, якою б не була праця (необхідна чи примусова), її потрібно виконувати у зв'язку з певними обставинами, які не завжди залежать від суб'єкта правовідносин [3].

ЛІТЕРАТУРА

- Конституція України від 28.06.1996. - URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80/paran4175#n4175>.
- Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 // *Відомості Верховної Ради України*. - 1971. - (Додаток до № 50). - Ст. 21. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
- Жернаков В.В. Поняття примусової праці за законодавством України // *Право України*. - 1997. - № 10. - с. 35-43.
- Про примусову чи обов'язкову працю: Конвенція МОП від 28.06.1930 № 29 // Конвенції і рекомендації, прийнятіе Международной конференцией труда. 1919-1956 гг.: Т.1. Международное Бюро Труда. - Женева, 1991. - с.198.
- Ситницька О.А. Заборона примусової праці у трудовому законодавстві України // *Університетські наукові записки*. - 2011. - № 3(39). - с. 156-162; www.univer.km.ua
- Кохан Н.В. Проблеми забезпечення «примусової праці» у трудовому законодавстві та проєкті ТК України. URL: http://www.rusnauka.com/5_SWMN_2012/Pravo/4_100212.doc.htm.
- Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI.
- Порядок організації громадських та інших робіт тимчасового характеру: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2013 № 175.
- Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 // *Відомості Верховної Ради України*. - 1984. - (Додаток до № 51). - Ст. 1122. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
- Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 // *Відомості Верховної Ради України*. - 2001. - № 25-26. - Ст. 131.
- Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів: Закон України від 07.12.2017 // *Відомості Верховної Ради*. - 2018. - № 6-7. - Ст. 40.
- Висновок Головного науково-експертного управління Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62857.
- Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена Генеральною Асамблеєю в резолюції 217 А (III) від 10.12.1948. Док. ООН А/PES/217 А - К.: Українська Правнича Фондація. Видавництво Право, 1995. - 12 с. - (Серія «Міжнародні документи ООН з прав людини»).

REFERENCES

- Constitution of Ukraine, 28.06.1996. - URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80/paran4175#n4175>.
- Labor Code of Ukraine, 10.12.1971 // *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukraine*. - 1971. - (Add. № 50). - Past 21. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
- Zhernakov V.V. Concept of forced labor under the legislation of Ukraine // *Pravo Ukraine*. - 1997. - № 10. - p. 35-43.
- On compulsory or compulsory labor: Convention Ministry of Labor Protection 28.06.1930 № 29 // Conventions and Recommendations adopted by the International Labor Conference. 1919-1956: V.I. International Labor Office. - Geneva, 1991. -

- p.198.
5. Sytnytska O.A. Prohibition of Forced Labor in the Labor Legislation of Ukraine // *University Scientific Notes*. - 2011. - № 3(39). - p. 156-162; www.univer.km.ua
  6. Kohan N.V. Problems of providing "forced labor" in the labor law and the draft TC of Ukraine. URL: http://www.rusnauka.com/5_SWMN_2012/Pravo/4_100212.doc.htm.
  7. On Employment: The Law of Ukraine, 05.07.2012 № 5067-VI.
  8. The procedure for the organization of public and other temporary work: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, 20.03.2013 № 175.
  9. Code of Ukraine on Administrative Offenses, 07.12.1984 // *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukraine*. - 1984. - (Add. № 51). - Past 1122. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
  10. Criminal codex of Ukraine, 05.04.2001 // *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukraine*. - 2001. - № 25-26. - Past 131.
  11. On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Enhancement of the Protection of the Right of a Child to Proper Maintenance by Improving the Procedure for Compulsory Recovery of Arrears in Payment of Alimony: The Law of Ukraine, 07.12.2017 // *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukraine*. - 2018. - № 6-7. - Past 40.
  12. Conclusion of the Main Scientific and Expert Department of the Verkhovna Rada of Ukraine. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62857.
  13. Universal Declaration of Human Rights, 10.12.1948. Dok. UN A/PES/217 A- K.: Pravnycha Fundatsiia of Ukraine. Vydavnytstvo Pravo, 1995. - 12 p. - (Series «International documents UN on human rights»).

About bringing certain categories of people to social work

O. V. Tykhonyuk

Abstract. According to the *Universal Declaration of Human Rights*, every person has the right to work, to free choice of work, to just and favorable working conditions and to protection against unemployment (part 1 of article 23), while exercising their rights and freedoms, everyone can be subject only to such restrictions as are established by law solely for the purpose of ensuring due recognition and respect for the rights and freedoms of others and for satisfying the fair demands of morality, public order, and general welfare in a democratic society (Part 2 of Art. 29); in turn, the current *Constitution of Ukraine* (Art. 43) proclaimed the principle of freedom of work - the free disposal of a person by his ability to work, the ability to freely earn his living, as well as freedom from forced labor (forced labor may not be under any circumstances, except in emergency situations, which is expressly provided by law; for example, military or alternative (non-military) service is not considered forced labor, or work or service performed by a person by a verdict or other court decision or in accordance with martial law and a state of emergency). Therefore, the involvement of employees in the performance of work should be carried out only in the event of their free expression of will; that is, an employee *has the right* to realize his ability to productive and creative work by concluding an employment contract (contract) with the employer [2, part 2 of Art. 21], and the employer *has no right* to require the employee to perform work, not stipulated by the employment contract [2, art. 31]. As part of this work, the following questions are explored: 1) what is the essence of *social work* (public work, socially useful work) and 2) such work is considered *forced* (compulsory) *work*, or is it *necessary work* (according to scientists, the necessary and compulsory labor combines external influence - the circumstances of the psychological, economic, legal etc. nature, which lead to activities in the form of labor; that is, whatever the work (necessary or forced), it must be done in connection with certain circumstances that do not always depend on the subject of legal relations [3]). Having studied the above issues, we came to the following conclusions: from the point of view of the current labor legislation of Ukraine, *social work* is nothing but *necessary work* performed by a person voluntarily, due to the awareness of its efficiency and utility, first of all, for it itself, since a *person receives a monetary remuneration* in accordance with the terms of a fixed-term employment contract *in the form of wages* for actually performed work in an amount that can not be less than the official minimum wage on the day of employment; In addition, the participation of individuals in such jobs employers make entries to work books. Such work is determined by the following criteria: 1) are of a temporary nature, and permanent establishments and vacancies can not be used for their organization; 2) can be performed on a part-time basis; 3) have economic, social and environmental benefits for the region (performed in the interests of the territorial community); 4) provide temporary employment of the unemployed to work that does not require additional special, educational and qualification training; 5) such work does not have a risk to the lives of those who perform them. And from the point of view of the current administrative and criminal legislation of Ukraine, *social work* is both *forced* and *compulsory labor* performed by a person against his own will, with the threat of sanctions being applied by the body whose competence is the organization of labor; at the same time, *public works* are performed by the offender *free of charge* during his free time from work or study as compensation for the damage caused to the party affected by his actions or inactivity and *community service* is paid work, the funds from which are sent to pay off the debt (first of all, for child support), the specified work is performed by the offender only within the duration of the full working day.

Keywords: *debtor, unemployed, employee, forced labor, compulsory labor, necessary labour, obligatory labour, social work (public works, socially useful works, community service), suitable work, offender.*